

Dissertatio chronologica de anno Ebraeorum ecclesiastico / [Heinrich Schmidt].

Contributors

Schmidt, Heinrich.
Strauch, Aegidius, 1632-1682.
Universität Wittenberg.

Publication/Creation

Wittenberg : M. Wendt, 1661.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/d6v5vthf>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל

DISSERTATIO CHRONOLOGICA

De

Anno Ebræorum Ecclesiastico,

Quam

in Celeberrima LEUCOREA

Sub PRÆSIDIO

ÆGIDII STRAUCHII, S.S.

Theol. Licent. Mathem. Infer. Prof. Publ.
nec non Historiar. Substituti,

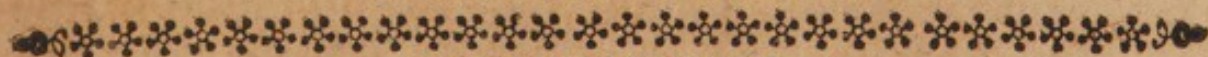
PLACIDÆ Συμφιλογέντων COLLATIONI
EXHIBET

HEINRICUS Schmidt/

Zschopa Misnicus,

Ad diem VII. April. Anno MDC LV.

EDITIO SECUNDA.

WITTEBERGÆ,

Ex officinâ Typograph. MICHAELIS Wendt,

Anno M DC LXI.

DISSERTATIO CHRONOLOGICA

58700 (29)

QVOD DEUS BENE VERTAT?

Vemadmodum DEUS T. O. M.

primus temporis Autor extitit, dum Luminaria & reliquas stellas, quæ motu suo tempus mensurant, sapienter condidit; ita etiam ipse optimam temporis dispositionem & distinctionem invenit. Postquàm enim populum Israëliticum, omnipotenti manû, ex Ægypto eduxerat, mox novam quoq; anni formam, eandemq; convenientissimam proposuit. Erat hæc *Lunæ-Solaris*, ut hodie audire solet, quâ utriusque Luminaris, *Solis*, in anno, *Lunæ* verò, in mensibus, ratio habebatur. Quam felicitatem invidens Ebræis Satan, non solos eâdem frui voluit; Hinc Græcis Oraculum consulentibus & ex eodem quærentibus, qui anni forma optima sit, *Lunæ Solarē* istam cæteris anteposuit, præcipiens, ut annum *κατὰ σελήνην* & *κατ' ἥλιον* agerent; etsi de suo plurima addiderit & optima depravaverit totius generis humani infensissimus hostis. Cæterum, si operæ pretium esse vulgo quoque judicatur, inquirere anxie in ordinationem temporum Gentilem, & non sine magna difficultate, vel è membranis, eruere *Ægyptiacorum*, *Nabonassareorum*, *Olympiadicorum*, *Veterum Romanorum* & aliarum gentium, annorum formas, multò magis digna ventilatione materia erit, quæ in anni Judaici, ab ipso DEO instituti & approbati, forma delineanda, occupatur. Quia verò, juxta tritum illud veriverbium *δύσκολα τὰ καλὰ* esse solent, neq; omnis difficultas in paucissimis pagellis explicari potest, hâc vice generalia tantum persequemur Tu PATER TEMPORUM ANNE CLEMENTER! Sit itaq;

T H E S I S.

Anni Ebraeorum, si non Politici, ad minimum Ecclesiastici, neq̃ merè Solares, neq̃ merè Lunares, sed Lunæ-Solares fuerunt, id est, respexere Judæi, antiquiores quoq̃, ad motum utriusq̃ Luminaris.

§. I. Conveniunt in hac thesi omnes ferè Chronologi, si paucos excipias quorum sententias considerare operæ pretium est. Et si enim in Ægypto aliquandiu degerint Judæi, cujus loci incolæ annos secundum Solis motum agebant, eundemque ab autumno auspicabantur. Quod de iisdem testatur *Diodorus Siculus*, Historicus Clarissimus, qui circa tempora Julii Cæsaris floruit, &, prout ipse testatur, 30. annorum operam in suam Historiam impendit, Lib. I. Biblioth. ait enim: Οἱ δὲ Ἰηραῖοι Φασὶν ἐαυτῶν δεχαιοτάτους εἶναι πάντων αἰθερώπων, καὶ παρ' ἐαυτοῖς πρῶτοις Φιλοσοφίαν τε εὐρεῖσθαι καὶ τὴν ἐπ' ἀκριβὲς Ἀστρολογίαν. αἶμα καὶ τῆς χώρας αὐτοῖς συνεργήσης πρὸς τὸ τηλαυγέστερον ὄρεσθαι τὰς ὀπιτολάς τε καὶ δύσεις τῶν ἀστέρων. Ἰδίως δὲ καὶ τὰ περὶ τῶν μηνῶν αὐτοῖς, καὶ τὰς ἐνιαυτῶν Διὰ τεταχθῆναι. Ταῖς γὰρ ἡμέρας σὺν ἄγασιν κατὰ σελήνῳ, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἥλιον, τριακονθήμερας μὲν πημέδροι τὰς μῆνας, πέντε δ' ἡμέρας καὶ τέταρτον τοῖς δώδεκα μηνσὶν ἐπέγχει, καὶ τὸ τῷ τρέπῳ τὸν ἐνιαύσιον κύκλον ἀναπληρῶσιν. id est, *Thebæi*, (qui scilicet Thebas Ægyptios incolunt) vetustissimos omnium mortalium se esse prædicant, apud quos omnium primos *Philosophia* & exactior *Astrologia* sit inventa; adjuvante ipsos terræ situ ad ortus & occasus siderum illustrius cognoscendum: modoq̃ peculiari menses & annos apud se ordinatos esse. Nam dies non ad Lunæ, sed Solis motum exigentes, tricenos Mensibus dies tribuunt, & post duodecimum quemvis mensem quinque dies cum quadrante intercalant; eod̃ pactō circulum annum absolvunt. His paria habent *Strabo* L. XVII. *Geogr.* *Herodotus* Libr. II. aliique. Confer *Edvardi Simsonij Angli* *Parascey.* ad *Chronicon*

nicon Cathol. cap. VI. Postea tamen divinitus aliam methodum Chronologicam, eandemque exactissimam, edocti, Ebraei priorem maris rubri aquis obliterarunt. Obtinuit itaque in Palæstina haud tantum, sed apud omnes Judæos à primo statim anno Exodico, ejusmodi annorum dispositio, quæ menses mensiumque dies, sacri imprimis, secundum Lunæ motum ordinabantur; Lunam enim, quæ citima est terræ, constituit ad id naturæ conditor, ut sit perpetuum quoddam ac manifestum quasi Calendarium, quod ubique gentium ipsa accretione & diminutione Luminis sui, quasi fastorum dies notaret, ut *Cicero* eleganter dicit; Cæterum mensium tempestates eadem ferè semper manebant, secus atque penes Turcas & Arabes contingit, qui eodem mense jam autumnum, mox hyemis, post veris, tandem æstatis experiuntur vices, cum annos merè Lunares, id est, qui 354. diebus communiter absolvantur, habeant. Neque verò votorum compotes fieri potuissent Ebraei, nisi crebrius intercalassent, & annum istum 11. dierum defectum, quò scilicet annus Lunaris à Solari deficit, integri mensis additione convenienter compensassent. Hanc itaque annorum formam Lunæ-Solarem vocamus, **רמב"ם** de iisdem ita loquitur **חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה הֵם חֲדָשֵׁי הַלְבָנָה** : **וּשְׁנֵי אֲשֶׁר אָנוּ מַחֲשִׁבִּין הֵם שְׁנֵי הַחֲמָסִים** : **אֵלֶּיךָ** **וְלַמּוֹעֲדִים לְיוֹמִים** **וְשָׁנִים** : **וְשָׁנִים** In signa, & statuta tempora & dies & annos *Gen. I, 14.* Neceffe ergo est, ut dicamus Deum ejusmodi formam anni ordinasse, secundum quam officium suum rite exequi luminaria potuerint. Neque aliter de Luminarium usu loquitur Regius Psalter, *Psal. 104, 19.* Fecit Deus Lunam **לַמּוֹעֲדִים** in statuta tempora, Sol scit **מִבּוֹאֵן** reditum suum. Idem evincit mensium communis denominatio; quid enim frequentius in Scriptura reperitur, quam ut mensis **יָרֵחַ** Lunatio (à **יָרַח** Luna) nominetur? Finge jam in mensibus ordinandis ad

Lunam non respexisse Judæos, falsa, vel ad minimum incon-
 veniens, fuerit hæc denominatio, necesse est. Tandem idem
 evincit *Josephi*, accuratissimi Historici, autoritas, qui passim,
 imprimis Lib. III. Antiquit. Judaic. Cap. X. his ipsis utitur
 verbis: Τῷ δὲ μὲν τῷ ξανθικῷ ὡς νισάν παρ' ἡμῶν καλεῖται,
 καὶ τὸ ἔτος ὅτιν δέχῃ, τεσσαρεκὰς δεκάτῃ κατὰ σελήνῳ ἐκ Κριῶ
 τὸ ἡλίου καθεστῶτι, τὸ τῷ μὲν τῆς ὑπὸ Αἰγυπτίοις δαλείας
 ἡλευθερώθημεν, καὶ τὴν θυσίαν ἣν τότε ἐξιόντας αἰγύπτῃ θύσαι
 παρεῖπον ἡμᾶς Πάχα λεγομένην, δι' ἑταρ ἐκάστῃ θύειν ἐνόμισε.
Mense autem Xanthico, qui nostris Nisan vocatur, & annum
exorditur, Lunâ quartâ decimâ, sole Arietem obtinente, quando-
quidem hoc mense ab Ægyptiaca servitute liberati sumus, sacrifi-
cium, quod tunc exeuntes fecisse diximus, Pascha nominatum,
quotannis instaurare lege jubemur. Hætenus *Josephus*, è cujus
 verbis patet Judæos & ad Lunam & ad Solem in annis suis or-
 dinandis respexisse. Neque nervum hujus argumenti infrin-
 gunt prorsus, qui *Josephi*, ut recentioris Scriptoris, autori-
 tatem in hac quæstione parùm valere asserunt. Enimverò
 sufficit ex Antiquioribus Scriptoribus hætenus nullum afferri
 potuisse, qui contrarium docuerit, quin potius nos, hanc *Jo-*
sephi sententiam Scripturæ harmonicam esse, probavimus.
 Prætereà Judæi adeò tenaces erant, quod ritus concernebat,
 nedum maximè solennes, ut Calendarium Mosaicum quoad
 omnia immutari passim non essent, etsi aliquis ejusmodi muta-
 tionem attentasset. Confer *Scaligeri* Canon. Ifag. cap. VI. B.
Dn. D. Behmij Manud. Chronol. L. I. Tit. III. c. II. p. 28. *Calvisii*
Opus Chronol. cap. XXXVII. p. m. 145. *Albbonis Emmij* Oper.
Chron. Lib. I. *Edvardi Simsonij* Parascev. ad Chron. Cathol.
 cap. V. *Langij* de annis Christi L. I. cap. X. p. 128. seq. & ex
 parte *Dionys. Petavij*, Tom. I. de Doctrina Tempor. Lib. II.
 cap. XXVII. pag. 155. seq. Nobiscum enim per omnia non con-
 sentit Jesuita.

§. 2. Non possumus itaq; probare *Johannis Kepleri*, Ma-
 thematici quondam Cæsarei, sententiam, quâ is annos Sola-
 res tantùm Judæos antiquitus habuisse asserit, & è contra ne-
 gat, Lunæ rationem, in annis suis, Judæos habuisse; Placet
 verba

verba ipsa Autoris referre, quæ in Eclogis Chronicis, p. m. 89. seq. legere sunt; Ita enim ille: Patriarchas quidem a Jo usos esse annò Ægyptiò, dierum 365. menses habuisse 12. in his undecim tricennum dierum, duodecimum 35. dierum. Cum autem caput anni Ægyptij ambulet, per omnes tempestates anni, in Exodo ex Ægypto id fuit in Autumno, cum Exitus acciderit vere: jussus est itaq; Moses mensem frugum novarum pro primo habere mense. Hòc præceptò, pro mobili anno Ægyptio, stabilitus est annus fixus: hoc sanè verum. At non ideò sequitur, pro forma Ægyptiaca etiam Lunarem substitutam fuisse. Scio aliquas objectiones, sed non præripiam partes adversariorum. Opponent, corradant, comportent omnia: ego hoc profiteor, annum Judaicum, usq; sub Macedones, fuisse Solarem, minimè Lunarem. Hactenus Keplerus.

§. 3. Neque verò Keplerus tantum, sed etiam Dn. Johannes Jacobus Hainlinus thesin nostram non obscure impugnat. Idem enim ille novam prorsus & hactenus inauditam annorum priscorum, imprimis Ecclesiasticorum, formam proposuit. Dum enim in Septenario numero, nescio quod, mysterium quæsit, tandem Sibi Ipse, credo non aliis persuasit, DEUM ordinasse annum, qui esset 343. dierum. Verba Ejus, quæ in Scripto contra optimè de nobis meritum Præceptorum, Amplissimum & Excellentiss. Dn. Franckenbergerum, sub nomine Vindiciarum edito, pag. 29. & 30. extant, hæc sunt: Ipse verò DEUS, cum etiam majore temporum metiendorum Systemata condere vellet; excepto eo, quod etiam dies usurpavit, & cæli motu primo dependentes, in cæteris motum Solis prorsus neglexit, & ad Septenarium numerum sese convertit; hebdomademq; constituit 7. dierum, cujus, septimum diem, sacrum esse voluit, procul dubio, inter alias, & hanc ob causam, UT SEPTENARIUM NUMERUM ETIAM NOBIS COMMENDARET. Cum autem animadvertirem, DEUM non tantum hebdomades dierum, sed etiam annorum instituisse, nempe Periodum Sabbaticam & progressionem Geometricam hanc iterum per 7. multiplicasse, atq; Periodum Jubilæam (Jobeleam debuisset dicere, cum nomen suum festus hicce annus ab eo habeat, quod בְּקֶרַן חֵיִבָּה cornu arietis indixerint eundem Sacerdotes) introduxisse: Insuper in
maximo

maximo incarnationis filij sui mysterio Dan. c. 9. per solas annorum hebdomades tempora metiri. Quid si, cogitabam, Deus in hac progressionem ad primum suum dictum Systema, hebdomadem scilicet, respexisset? Et proinde morem hunc DEI imitari volens, ab hebdomade dierum 7. per progressionem Geometricam ascendi ad 49. 343. 2461. 16807. 117649. 23543. Hæc Chronologus mysticus.

§. 4. *Haftenus audivimus dissentientes potissimos, singulos enim recensere atque eorum sententias referre, instituti nostri ratio prohibet, cum Disputationem, non Systema meditemur. Videndum porrò restat, quibusnam armis prodeant in aciem cum veritatem manus conferentes. Primò urgent & imprimis Keplerus, defectum testimonii sacri; Ita enim ille locò citatò pag 89. in margine: Nunquàm jussit Deus illos observare Lunam, sed mensem primum usualem, qui erat Ægyptiis Solaris, tempore Christi Lunariorum quidem, sed ex cyclo. Secundò, quia Esaias exprobat Chaldaeis c. 47. quod contemplati sint sidera, & supputaverint menses, ut ex iis annuncient futura. Valde hinc verisimile fit, pergit Keplerus l. cit. p. 91. Judæos tunc non supputasse cursum Lunæ, ne speciem in se admitterent hujus augurij cælestis, tantopere prohibiti, Deut. 17. cultus Solis & Lunæ serio vetatur; non est igitur verisimile Judæos annum computasse secundum Lunæ cursum, aut festa in Novilunio celebrasse: ne Lunam in vetito aliquo honore habere viderentur. Nam quod Solem attinet, ad quem annus ipsorum erat conformatus, ea ratio jam à mundi Exordio duraverat fuitq; instituta, quando nondum ulla Idololatria erat. Et verisimile est plerosq; post Moysen ignorasse, unde anno sua esset longitudo. Verisimilitudo ista nititur vicinia licitæ scientiæ & illiciti abus. Nam ubi legislator non manifestè & in specie distingvit, ibi de rudi populo præsumimus, quod nec ipse distingvat. Tertiò, quia in ipsa Scriptura Sacra non obscura videntur extare vestigia, quorum beneficio animadvertere possumus annum Judæorum semper 12. nunquam verò 13. mensium fuisse. Atque hoc argumentum urget, præter jam antea citatos, Thomas Lydiat quoq;: Anglus, quando ait: Sicut Annus præscorum Israelitarum semper incepit circa*

circa verum æquinoctium: ita fuisse ipsum omnino mensium civilium duodecim, videtur constare ex 1. Reg. 4. & Chron. 27. ubi memorantur Reges Israelitici David ac Salomon constituisse duodecim duces legionum ordinariorum & Sitarchos regie familie, singulos in singulos menses anni. Nec verò usquam in Sacris literis occurrit mentio plurium, quam duodecim mensium anni. Quartò. Quia populus Judaicus admodum rudis quondam fuit & Astronomiæ nequaquam deditus. Probandum est legitime, ait iterum Keplerus, Judeos tam benè fuisse Astronomicè doctos, quantam hodie cognitionem illius scientiæ afferunt ad hanc causam. Ego contrarium affirmo, priscos illos Judeos usq; ad Christi ferè tempora in usu Calendarij, nihil ultra vulgi captum sapuisse. Quintò. Quia ignoramus, quibus tabulis usi sint Veteres Judæi, quantum fecerint spatium menstruum &c. Audiamus ipsum Dn. Hainlinum: Hic hîc, ait pag. 49. Vindic. itaq; se Virum præstet Dn. Reinholdus, in comprobando anno suo Mosaico, à NL. medio incipiente. Et, si Judæi ipsi suspecti sunt, vel Christianum, vel Turcam etiam, barbatum tamen, ut testimonium ipsius plus ponderis habeat, aut quemvis alium gentilem producat, qui id legitimò aliquò suò testimoniò firmet. Vel etiam rationibus agat & doceat:

(1.) *Quibus Tabulis Astronomicis Moses, Josua & Seniores populi Israelitici usi fuerint.*

(2.) *An motus Lunæ verus, ex quo medius colligendus est, exquisitiùs ipsis cognitus fuerit, quam nobis hodie, qui post tot tantosq; Hipparchi, Ptolomæi, Alphonsinorum, Copernici, Tychonis, Kepleri, aliorumq; labores, nec dum satis exactum habemus: cujus defectus in ipsa etiam novilunia media redundat.*

(3.) *Anne etiam uni N. luniorum periodo tribuerint, uti nos, dies 29. H. 12. min. 44. Sec. 3. &c.*

His & similibus quæstionibus quam plurimis veritatem ad minimum suspectam reddere conatur Dn. Hainlinus.

§. 5. *Restat jam, ut, postquam rationes adversariorum palmarias vidimus, ap easdem quoq; respondere conemur. In genere itaq; monemus singula fere argumenta, in primis Dn. Hainlini, videri Sophistica, & contra leges methodi formata. Per pleraq; enim nobis onus probandi imponitur, cum tamen*

in possessione sumus, & Thesin, per multa secula pro verissima habitam, contra argumenta & objectiones Adversariorum defendere satagamus. Deinde confunditur sapius à diversum sentientibus modus cum re ipsa. Rem ipsam defendere conamur, id est, quod Judæi in annis suis, mensibus & festis diebus ordinandis ad motum utriusq; Luminaris respexerint. Specialissimas verò circumstantias istas, de quibus potissimum quærit *Dn. Hainlinus*, nos conjecturari potius, quam scire, ultro fatemur; Ferè ut in Astronomicis sufficit tempus apparentiarum cœlestium accuratè determinasse, etsi physica motus corporum cœlestium dispositio nos lateat. Tertiò malè à defectu autoritatis & testimonii hujus vel illius Scriptoris concluditur sapius in argumentis citatis ad negationem rei ipsius; Quod concludendi genus tamen prorsus vitiosum est.

§. 6. His jam in genere præmissis facilius erit responsio ad argumenta singula. In *Primò* enim contra singula ferè monita peccatur. (2.) Probandum erat DEUM hoc non jussisse Judæos, neque enim de singulis ceremoniis & ritibus Judæorum hodiernò die mandata literis descripta amplius habemus. (3.) Etsi Deus totidem verbis ipsos non jussisset, ut Lunam cum Sole in tempore ordinando observent, sufficisset tamen divina, hujus instituti Ebræorum, approbatio, & (4.) quidni jusserit eos Deus Lunæ cursum observare, qui publicè profitebantur: Psal. 104, 19. Fecit DEUS Lunam לְמַעַן in stata tempora &c. (5.) Positò DEUM nunquàm jussisse Judæos Lunam in Calendario suo observare, neq; sic quidem aliquid contra nos evincit *Keplerus*. Nunquàm enim, (retorquemus verba propria in ipsum,) Deus jussit eos negligere Astronomiæ studium, & rudi tantum Minervâ Lunæ observare cursum. Nunquàm jussit eos Deus annum Solarem Egyptiorum in Fastis observare. Nunquàm jussit eos Deus sub Macedones neglectò annò Solari, adhibere in posterum annum Lunarem, quod tamen *Keplerus* asserit. Putat enim annum Lunarem, post Persarum Monarchiam primum sub Macedonibus introductum, per universam Græciam receptum & ab

& ab Alexandro in Persiam & Syriam importatum esse. Cum autem Judæa esset sub præfectura Cœlesyriæ & Phœnicis, fieri non potuisse colligit, quin tandem in anni ratione morem Dominorum vicinorumq; sequerentur.

§. 7. Ad *Alteram* verò rationem facile cuilibet patet responsio: Scilicet abusum contemplationis siderum; Deus prohibet, non usum. Exprobrat Chaldæis quod prædictionibus Astrologicis fidem superstitiosè habuerint, non quod observationes Stellarum instituerint, id quod patet ex denominatione eorum, quorum Studia Deus ibidem taxat, dicitur enim de iisdem, quod sint **מְרַעֲיָם לְחֻשְׁיֵם מַאֲשֵׁר יְכַנּוּ עֲלֵיהֶם** vers. 13. Die nach den Monden rechnen was über dich kommen soll. Committitur ergò fallacia à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter. Verisimile verò non est Judæos ignorasse distinctionem inter rei abusum & usum. Neq; Legislator tam obscure locutus est, ut Judæi sensum horum verborum intelligere nequiverint.

§. 8. Ad objectionem *Tertiam* jamdudum respondere conati sunt *B. Dn. D. Behm* in *Manuduct.* L. I. Tit. III. cap. II. *Sethus Calvisius* in *Isagog. Chronol.* cap. XXXVII. *Matthæus Beroaldus* in *Chronic. Script. &c.* Lib. I. cap. VIII. aliique Summa hæc est: (1.) agitur in Locis è Libris Regum & Chronicorum adductis de anno, non Ecclesiastico, sed civili. Quid enim annus Ecclesiasticus cum Oeconomia Regis commune habet? At de anno Ecclesiastico imprimis quæritur. De anno enim Civili facile quis dubitare posset, an antiquissimis temporibus is Lunaris fuerit an verò Solaris? cum *Josephus* Lib. I. *Antiquit. Judaic.* cap. IV. postquam de immutatione anni Ecclesiastici à Mose, jussu Dei, facta, egerat, subjungat: **Εἰς τὴν αἰῶνα ὡνάς, καὶ πρᾶσις, καὶ τὸ ἄλλω διόλκῃσιν, τὸν πρῶτον κόσμον διεφύλαξε.** Alioquid quod ad nundinationes rerum venalium, reliquamq; dispensationem anni attinet, nihil de pristino ritu innovavit. At habuisse quondam Judæos ejusmodi Calendarium, quod cum Ægyptiaco paria fecerit, verisimile est, & plusquam verisimile cum in Dissertatione nostrâ de tempore Diluvii, aliquando probatum sit, tempore Patriarcharum an-

num Solarem penes eosdem obtinuisse. Ne itaque temerè quicquam asserere videamur, placet nobis, quod annum pristinum civilem attinet, ἐπέχειν. Nemini quidem contradicere, nullius tamen sententiam nostram in præsentī facere volumus; dies forsitan diem docebit. (2.) Dici absque ulla absurditate potest, hos duodecim præfectos & Salomonis per mensem intercalarem (quem an pro distincto à reliquis numeraverint Judæi, nec ne, non liquet) vel alternatim, vel conjunctim mensam Salomonis procurasse. Quâ tamen responsione opus non est ut utatur is, qui priorem amplectitur. (3.) Non in singulis annis intercalabant Judæi, sed quoties opus erat ad hoc, ut tempestas mensium maneret eadem. Dici itaq; potest in dictis allegatis à potiori denominationē fieri. At potiore partem conficiebant anni communes, cum spatio novendecim annorum, hodiernò adhuc die vix septem menses intercalare soleant Judæi. (4.) Unius positio non est alterius exclusio, habet alias Philosophorum Canon; Dicitur sic de numero præfectorum Salomonis, quod eorundem in anno communi, 12. mensibus absolutò, fuerint 12. non negatur vero, eò ipsò pro augmento mensium anni, numerum præfectorum quoque auctum fuisse. Cæterum, quò eo melius constet de sententia *Thomæ Lydiat, Anglo Britanni*, qui alias, à familiaribus suis, homo doctus & harum rerum peritus audit, placet discursum Ejus è Libro, quem de variis annorum formis Londini quondam edidit, referre: *Procul omni dubiò, ait, priscus annus Israeliticus erat partim ad Solis, partim ad Lunæ cursum conformatus, partim verò civili quâdam ratione nonnihil diversus ab utroque, attamen ità ut simul respiceret utrumque: Ac ad Solis quidem motum comparatus, quatenus incipiebat semper circa vernal æquinoctium; ad Lunares verò rationes accommodatus, tum dierum numero, tum etiam initio ac fine: ità scilicet, ut plerunque esset circiter 355. dierum, aliàs autem circiter 383. atque omninò inciperet idem circa novilunium. Cæterum quoad mensuras mensium singulorum, videtur civili usui conformatus: siquidem menses illius omnes, excepto duntaxat uno, apparet habuisse tricenos dies. Tandem sic concludit: Cum undecim menses*
Anni

*Anni Isrælitarum videantur semper æquales ac tricenarij fuisse, apparet unum, quo fieret æquatio rationū Luna & Solis, fuisse in æqualem: qui scilicet, cum ei juxta rationes Solis deberentur quotannis appendices dies quinque supra triginta, sæpius quidem non solum illis quinque, sed etiam aliis totidem diminueretur; alias verò ultra triginta dies nancisceretur damno resarciendo dies appendices (Ἐπεβαύσους ἡμέρας vel Ἐπεβαύδους appellarunt Græci) viginti tres, aut viginti duas; duobus nimirum mensibus lunaribus in unum eundemq; mensem civilem quādam quasi impage aut in-
 sitione coalescentibus. Talem mensem unum, tanto scilicet modò contractiorem, modò productiorem cæteris necesse est fuisse in ejus-
 modi anno, qui & circiter æquinoctium atque novilunium semper inciperet, & duodecim mensibus omninò constaret, quorum undecim æquales ac tricenarij fuerint. Hæc ille.*

§. 9. Ad objectionem *Quartam* respondemus ruditatem suam prodere, qui ruditatem populo DEI nimiam, eandemq; vitiosissimam tribuit. Quis enim credat Judæos degeneres adeò fuisse Patriarcharum discipulos, ut eorum, quæ ab iisdem didicerant, tam brevi tempore obliti sint prorsus? Enim verò sit ita, annon Moses Ægyptiorum artes egregiè callens, rudem populum informare & eruditum reddere potuit? Antea è vicinitate Persarum collegit *Keplerus*, Judæos annum Lunarem ab iisdem accepisse primùm, cur non è vicinitate Chaldæorum collegit quoque Judæos in doctrina Chaldæorum exercitatissimos fuisse? Atque hæc quidem καὶ αὐτῶν disputamus, cum alias penes nos dubium non sit, potius ab Ebræis Chaldæos, quàm à Chaldæis Ebræos Astronomiam didicisse. Deniq; si Judæi nullam Astrorum notitiam habuerunt, eccur ipse *Keplerus* asserit, penes eosdem annum Solarem obtinuisse, ipsumq; Moſen quantitatis anni Solaris tropici exactam notitiam habuisse. At salva res est, motus Astrorum notitiā non carebant Judæi, tunc cum eorundem Respublica maximè florebat, & liberalium artium studiosis refertissima erat. Domino *Hainlino* certè hoc nunquàm per-

Judæos olim quoque calluisse, asserit, atque adeò eruditionem Judæorum mirificè adstruit.

§. 10. At *Quintam Domini Hainlini* objectionem respondemus (1.) per retorsionem: Hic hinc se Virum præstet *Dn. Hainlinus*, in comprobando anno suo mystico, 143. diebus absoluto. Et si Judæi ipsi suspecti sunt, vel Christianum, vel Turcam etiam, barbatum tamen, ut testimonium ipsius plus ponderis habeat, aut quemvis alium gentilem producat, qui id legitimò aliquò suò testimoniò firmet. Vel etiam rationibus agat & doceat:

(1.) *Quibus Tabulis Mysticis Moses, Josua & Seniores populi Israëlitiçi usi fuerint?*

(2.) *An calculus iste mysticus, in subtilissima Algebra principiis fundatus, exquisitius ipsis cognitus fuerit, quam sibi?*

(3.) *An etiam uni mensi 49. dies & uni anno forsitan 7. menses tribuerint, quò mysterium eo sanctius habere potuerint?*

(4.) *Similiter demonstret quod vel à medianocte vel ortu, vel occasu, vel meridie menses & dies mysticos inceperint? &c.*

Nisi enim hæc omnia & plura etiam, quæ nunc silentiò prætereo, clare doceat, solidisq; testimoniis, vel rationibus firmet, pro puro puto figmento ipsius Calendarium Mysticum jure habebitur.

Respondemus verò (2.) Non mysticè, sed Sophisticè cum venerando *Dn. Præceptore* agere Mystam. Neq; enim de apicibus tabularum Judaicarum usualium quæstio erat, sed de hoc quærebatur, annon Judæi in ordinatione mensium ad Lunam potius, quam mysterium *Hainlinianum* respexerint? At quæstio *Dn. Hainlini* est de speciali modo. Fiat Syllogismus: Quicumque ostendere nequeunt tabulas Astronomicas, quibus Moses, Josua & Seniores usi sunt, isti asserere debent Mosen, Josuam & Seniores adhibuisse calculum mysticum. Nobis certè hæc consequentia nullum mysterium sapere videtur. Cur non ita? Quicumque ostendere nequeunt tabulas Astronomicas, quibus Græci antiquiores, in Olympiadicis Ludis indicendis, usi sunt, illi asserere debent Græcos calculum mysticum adhibuisse? &c. (3.) Neque verò ignoramus protus

lus, quibus tabulis Veteres Judæi uti sunt; Scilicet fuerunt eadem accuratissimæ & multorum annorum experientia comprobata. Quis enim de eo dubitet, primos Calendarii Reformatores & Autores, divinitus ad hoc officium vocatos, exactissimâ motus stellarum notitiâ instructos fuisse. Quæcunque itaque tabulæ cum motu corporum cælestium accuratè conveniunt, eas tabulis Mosaicis respondere non dubitamus. (4.) Totum hoc disputandi genus Hainlinianum Sophisticum esse videtur. Argumenta enim desiderabat Venerandus Præceptor noster, non otiosas ejusmodi quæstiunculas. Quærere quippe Examinantis potius est, quam nervosè disputantis.

§. II. Postquàm verò hætenus de annis Judæorum priscis probavimus, eos secundum Lunæ cursum quodammodo ordinatos fuisse, restat, ut de specialiori eorundem dispositione breviter quædam addamus. Dissentiunt autem quam maxime hæc inter se probatissimi Chronologi, imprimis quod auspicium mensium, & inter hos primi, Nisan, concernit, Videtur, quod commodè ad duas classes eorundem opiniones referri queant. *Prima Classis* est eorum, qui putant Judæos singulos menses & imprimis mensem Nisan, qui in anno Ecclesiastico primus erat, non à novilunio, vel verò, vel medio auspiciatos esse, sed à Φάσξ, id est à prima Luna, seu Lunæ, post Synodum primùm apparentis tempore. Atq; hanc sententiam non quidem suam aliquando fecit ipse Scaliger, sed tantum non pro improbabili prorsus habuit, quando Lib. III. Canon. Isagogic. (de quibus ipse in Epistola ad Isaacum Casaubonum data, quæ Opusculor. pag. 376. extat, sequens judicium fert: *Quamvis multa Eusebiana nova dabimus, nullius tamen partis amore magis tangor, quàm Canonibus meis, qui, ut Tibi toties dixi, sunt anima totius operis & industriæ, quam in illo argumento collocavimus,*) Comment. in Cap. VI. m. pag. 215. Scripsit: *Igitur Templo adhuc stante mensis merè Lunaris Hipparchi in usum à Judæis receptus erat: quò tempore an Judæi Neomenias à visione Lunæ, an ex scripto, secundum modum, ab Hipparcho definitum, instituerint, jamdudum Judæi inter se velitantur & ad-*
huc

hic sub Judice lxx est, tamen ex Talmud constat, testes integra
 existimationis, וְגַם אֲדַמְנִיטָא à Judicij concessu in montana mitti
 solitos, penultima die omnium mensium ad nascentem Lunam specu-
 landum, ut ex eorum fide Neomenia sanctificaretur. Et certè ma-
 jor pars priscorum Judaeorum in ea sententia est הוּוּ מְקַדְשֵׁן עַל-
 פִּי הָרְאוּת sanctificabant Neomeniam secundum visionem &c.
 Haftenus Scaliger. Obtinuisse verò hoc Φάσις Scrutinium
 & huic respondens Calendarium, antiquissimis quoque tem-
 poribus plurimi Chronologi defendere satagunt, imprimis
 Mæstlinus, Petrus Crügerus, Dionysius Petavius, Clariss. Dn. Wil-
 belmus Langius, aliique. Quibus adstipulantur passim Judaei.
 Ita enim Maimonides (qui Petro Cuneo Lib. I. de Rep. Ebræo-
 rum cap. II. pag. m. 9. luculentissimus Scriptor audit, & qui
 primus, solusq; in illa gente rectè intellexit, quid hoc sit,
 non ineptire,) in egregio illo opere, quod מְשֻׁנָּה תוֹרָה
 seu repetitionem legis, inscribit, tractatu de sanctificatione
 Neomeniae cap. I. §. 1. hac de re loquitur: חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה
 הֵם חֲדָשֵׁי הַלְבָנָה שֶׁנֶּאֱמַר עוֹלָת חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁוֹ וְנֶאֱמַר
 חֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֵם רִאשׁ הַחֳדָשִׁים חֲכִמִּים אָמְרוּ כִּי
 הָרְאוּת לֹו הַקֶּבֶת לְמִשְׁרָה כְּמִרְאוּת הַנְּבוּאָה דְּמִוֹרָה
 לְבָבָה כֹּזֶה רִאשׁ וְקֹדֶשׁ הַשָּׁנָה שֶׁאֵנוּ מֵהִשְׁכִּין הֵם
 שְׁנֵי הַחֲמֹה שֶׁנֶּאֱמַר שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב:
*Menses anni sunt menses Luna, quia dicitur: Holocaustum mensis
 in Novilunio ejus. Et iterum dictum est Novilunium hoc erit vobis
 in initium mensium. Quod ita explicant Sapientes nostri: Sanctus
 ille benedictus fecit videre, seu monstravit Mosi in visione Prophe-
 tica speciem Luna, quæ quando conspicitur, sanctificatur. At
 anni, quos nos computamus, sunt Solis, quia dictum est: Observa
 mensem Abib. Capite vero V. §. 2. & 3. clarioribus verbis uti-
 tur, ait enim, prout verba Latina ex Ebræo transferri possunt:
 Hoc traditum Mosi de monte Sinai, quocunque tempore Sanhedrin
 fuerit in terra Israël, figunt, vel constituunt mensem juxta visio-
 nem. Quando verò Sanhedrin ibi non fuerit; constituit, juxta
 calculum, quo nos supputamus hodie. Nec opus habent visione;
 sed quotiescunq; diem constituunt juxta calculum hunc, hæc vera
 est*

est Neomenia, sive visionem die unô anticipet, sive posterior sit die unô. Incepit verò omnis Israel supputare juxta calculum hunc, post tempora Sapientum Talmudis, cum vastata esset terra Israelis, ut amplius domus judicij illic non superesset: & hac vastatio fuit temporibus sapientum Mischne & Talmud, usq; ad tempora Abai & Rabba. Eandem sententiam amplectitur Eliab Ben Mose, Judæus Scripturarius, qui à Clarissimo Seldeno tract. de anno Civili &c. Judæorum cap. IV. ita loquens introducit סוף דבר חדשי התורה הם חדשי לבנה והטעם חדש הלבנה והראותה בפאת מערב כפי מה שנודע לנו מסביל הירושלמי ומהקש כח הרבוי יבזר הסכימו חכמים בלם:

Ita plane statuendum est, menses Legis esse Lunares, rationemque Novilunij, seu mensis initij in Luna ejus phasi in plaga occidentali esse positam, quantum scilicet intelligere possumus ex eis, que hæreditario (per interpretationes avitas) accepimus aut diligentius querendo edidicimus. Atq; hac de re consentiunt tum Traditionales Judæi, tum Scripturarij. Cæterum describunt quoque Judæi modum, quò olim Φάσας observationem instituerint eorundem avi, sicuti prolixè legere est in Mischne Tract. ראש השנה seu de initio anni cap. II. & reliquis, ubi inter multa alia hæc quoque referunt: רמורת צורית לבנות היו לו לרג' בבטבלא ובכותל בעלייתו שבהן מראה את ההדיות ואמר הכזה ראית או כזה: Imagines figurarum Lunarium erant ipsi Rabban Gamalieli in mensa & in pariete & in cœnaculo ipsius, quas ostendens Idiotis rogabat, utrum hanc speciem vidisti, an illam?

§. 12. Etsi verò hæc Φάσας observatio quodammodo intricata fuerit, cum Luna interdum eòdem die, vetus & nova appareat, interdum verò post Synodum, secundò vel tertio die, idque in diversis locis diversimodè, tanta tamen hæc varietas non est, quæ nullis præceptis, vel regulis comprehendi potest, ex quibus scire possit, quo die à conjunctione quòvis locò & tempore appareat, uti quidem Dominus Hainlinus in Vindiciis suis pag. 49. scribit, multo minus impossibile est,

ut in temporibus antiquis, propter hanc $\Phi\alpha\sigma\omega\varsigma$ Lunarium varietatem, exquisitam & certam anni Ebraici notitiam habeamus, prout ibidem addit. Quia verò *Dominus Hainlinus* divinare non potest, uti ipse fatetur, & quod in *Mystico Chronologo* miramur, unde hanc artem habeat *Venerandus Præceptor noster*, ut & in remotissimis temporibus præteritis sciri possit, quò die Luna post conjunctionem apparuerit, ablegamus eum ad *Astronomos barbato*s, quales desiderat *Dnus Hainlinus*, Sunt illi *Georgius Purbachius*, Ejusdemque Scholiastes *Erasmus Reinholdus*, qui in *Theoriis Planetarum*, mihi à pag. 153. per multas sequentes, hanc doctrinam prolixè explicarunt; Conferre quoque poterit *Clarissimi Mathematici Dn. Petri Crügeri* Diatrib. Paschal. Von rechter Feyerzeit des Jüdischen und Christlichen Osterfest. pag. 11. seq. Itemq; *Dn. Wilhelmi Langij* Libr. I. de annis Christi cap. IX. qui pag. 127. Regulam quandam juxta Scripturarios perpetuam tradit, quæ hæc est: *Dato Novilunij veri tempori adde 27. horas cum dimidia, habebis juxta Scripturarios tempus, circa quod necessario Luna videri debet.*

§. 13. Ad alteram Classẽ referimus eos, qui vel secundum motum Lunæ verum, vel potius secundum motum medium Judæos menses suos ordinasse ajunt. Etsi enim tempore conjunctionis mediæ non tam Luminarium centra, quam Epicyclorum, quibus eadem incedere Astronomi ajunt, secum invicem conjungantur & in una linea, à centro terræ ad supremam primi mobilis intelligibilem sphaeram, ducta, existant, suffecisse tamen hæc videntur ad Calendarium usuale adornandum; Imprimis cum horæ in usu vulgari annotari commodè haud potuerint, quod Exemplo Calendarii Juliani nostri, quodammodo declarari potest, nam & ibi quotannis 6. horarum appendix, quarto quòvis anno compensanda, negligitur. Atque hæc sententia non minus, quàm prior Eruditissimos eosdemque Celeberrimos Viros Sectatores & Patronos habet, eum communiter ipsi summo *Scaligero* ascribatur, atque ideò à Chronologis, $\gamma\eta\sigma\iota\omega\varsigma$ Scaligerianis, meritò defendatur.

§. 14. Quia

§. 14. Quia verò intricata hæc est controversia & magna dissentientium autoritas, malumus Ε'πιγενήσεως loco, verbis *Celeberrimi Theologi Dn. D. Dorschei*, quæ in Dissertatione de Agno Paschali §. 22. habet, quam nostris, uti, atque cum iisdem Discursum hunc Chronologicum finire. *Judæi*, inquit, *mensium initia è Lunæ observatione deducunt. Ut autem observatio Lunæ esset exquisita, dicunt, Patres domus Judicij ordinasse quosdam, qui nascentis Lunæ primordia conspicerent & iis conspectis, exclamarent, Mekudasch, Mekudasch: sanctificatus est, sanctificatus est, postea indicebatur turbæ clangore Neomenia. Et vetus illa, observandi Lunam novam consuetudo sua habet vestigia in Judæorum monumentis, in Clemente Alexandr. Stromat. Lib. 6. in Turcarum monumentis & aliis Judæorum assertionibus. Sed certum defuisse calculum tam sanctæ genti & non unò artium genere excellentissimæ, vix fas est credere. Conjunctionem autem non illam verissimam, quam supputatio Astronomica monstrat, sed mediam, hominum usui accommodatam, & illi proximam, acceptam fuisse, in suo Hibur docent Rabbini. Coniuncta fuisse subsidia calculi Astronomici & visionis ocularis credibilius est: ut eo solennior esset mutationis Lunaræ indictio.*

TANTUM!

Ad Prestantissimum

DN. RESPONDENTEM,

Amicum & Consalinum suum
colendum.

Est virtutis opus veterum reputare sagaci
Dogmata conatu: dat documenta sui.

G 2

Hinc

Hinc rursus cathedram scandis fausto omine SCHMIDI,
Et pretium sequitur grande pede properò.

M. Johannes Frimel,
Wittenb.

~~~~~
Tempora qui docto pensat tentamine, & annos
In digitos mittit, carmina grata meret.
Antiquæ virtutis opus quippe ordine longo,
Hinc surgitq; sui exemplar amore dicat.
Haud igitur vano numeras molimine SCHMIDI
Docte annos, numerat præmia Apollo quoq;.

fac.

M. Tobias Engel
Chemn.

